

Petr J. Jílek

SPIRITUALITA

humanitární
pomoci

TRITON

TRITON
Praha / Kroměříž

Petr J. Jílek

SPIRITUALITA HUMANITÁRNÍ POMOCI

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Jílek, Petr J.

Spiritualita humanitární pomoci / Petr J. Jílek. -- Vydání první. --

Praha : Triton, 2016

ISBN 978-80-7553-021-9

27-58 * 2-58(091) * 341.232 * 27-46 * 364-78-027.556 * 27-58-1 * 27-277
* 27-662 * 27-29 * 27-23/-29

- křesťanská spiritualita
- dějiny spirituality
- humanitární pomoc -- křesťanské pojetí
- charitativní činnost -- křesťanské pojetí
- dobrovolnictví -- křesťanské pojetí
- spirituální teologie
- biblická interpretace
- sociální nauka církve
- duchovní literatura
- křesťanská literatura
- monografie

27-5 - Liturgie. Křesťanské umění a symbolika. Duchovní život [5]

Petr J. Jílek

SPIRITUALITA

humanitární
pomoci

TRITON

Petr J. Jílek
SPIRITUALITA HUMANITÁRNÍ POMOCI

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Copyright © Petr J. Jílek, 2016
© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016
Cover © Renata Brtnická, 2016

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,
Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,
www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7553-021-9

OBSAH

1 Úvod	11
1.1 Svatolazarská spiritualita	13
1.2 Obecně o modlitbě	16
1.3 Obecně o spiritualitě práce	17
1.4 Obecně o spiritualitě času	18
1.5 Zakotvení církve v Nejsvětější Trojici	19
1.6 Shrnutí	23
1.7 Poznámky k později zaznamenané ústní Tóře	25
2 Vidění Boha podle sv. Augustina	28
2.1 Navazující úvahy o proudech milosti	29
2.2 Přítomnost nového vyššího řádu	30
2.3 Nejen matematická podobenství	34
2.4 Dvojí obec podle sv. Augustina	37
3 Encyklika papeže Benedikta XVI. Deus caritas est	42
3.1 Sociální učení církve	43
3.1.1 Špitály	43
3.1.2 Starší papežské encykliky	44
3.2 Rerum novarum	44
3.3 Quadragesimo Anno	45
3.4 Mater et Magistra	46
3.5 Pacem in terris	46
3.6 Populorum Progressio	47
3.7 Octogesima Adventis	47
3.8 Laborem Exercens	47
3.9 Sollicitudo Rei Socialis	48
3.10 Centesimus annus	48
3.11 Deus caritas est	49
3.12 DCE – doporučení pro humanitární pracovníky	49
4 Začátky spirituality	51

5	Podklady pro spiritualitu křesťanské pomoci	54
5.1	Podnětné stanovisko Katechismu katolické církve (KKC) i ke spiritualitě práce	56
5.1.1	<i>Tzv. vědecký světový názor a reminiscence nominalismu</i>	58
5.1.2	<i>Jiné řešení teologů a KKC</i>	60
6	Původní jednoduchá spiritualita	64
6.1	Modlitby	64
6.1.1	<i>Modlitba bl. Matky Terezy</i>	65
6.1.2	<i>Modlitba františkánská</i>	66
6.1.3	<i>Modlitba kardinála Newmanna (nyní již blahoslaveného)</i>	66
6.1.4	<i>Mluví bl. Matka Tereza</i>	66
6.1.5	<i>Tradovaná slova sv. Františka</i>	68
6.2	O nutnosti pomoci potřebným se na mnoha místech zmiňuje Starý zákon i Nový zákon. Možno uvést následující části	68
6.2.1	<i>Starý zákon</i>	68
6.2.2	<i>Nový zákon</i>	71
6.3	Současná spiritualita	75
6.3.1	<i>Naše spiritualita a Panna Maria</i>	77
6.3.2	<i>Panna Maria v Koránu</i>	79
7	Různost kultur	81
7.1	Starověké kultury	81
7.2	Jednoosobový Bůh a logika	82
7.3	Bůh v Koránu	85
7.4	Představy o Mesiáši	86
7.5	Slovo a Panna Maria	87
7.6	Působení Ducha svatého v dějinách spásy	91
8	Naše cesta	96
8.1	V milosti Boží je cesta	96
8.2	Problém v našem nepochopení skutkové pasivity některých spiritualit	96
8.3	Záslužnost lidských činů	100
8.4	Malé tajemství	102
9	Vlastní spiritualita	104
9.1	Ctnosti	109

9.2	Přístup k moudrosti	110
9.3	Chápání lásky	110
9.4	Inspirace v dokonalosti andělů	111
9.5	Naše skutky	114
9.6	Milosrdný Samaritán	115
9.7	Cesta i s chybami, ale s modlitbou	116
10	Vyšší pojetí času a všeobecného řádu	118
10.1	Hippokratova etika	120
10.2	Porovnání židovské tradice s křesťanským řešením	121
10.3	Ovlivnění našeho času pokáním	123
10.4	Nový (vyvolený) čas	126
10.5	Problémy se slovem Logos	130
10.6	Křesťanské osvobození od zákona k Boží svobodě, ale ke vzájemnému soucítění	133
10.7	Pohanské a novodobé problémy s časem	136
11	Problém známého jsoucná	137
11.1	Boží prostředí	140
11.2	Problémy s genetikou	147
11.3	Kybernetika po více než šedesáti letech	149
12	Vývoj tvorstva	151
13	Mravní zákon	156
14	Lidské schopnosti	157
14.1	Asymetrie vnímání	157
15	Evangelijní ctnosti	160
16	Možnost složitější osobní spirituality	163
16.1	Jakási řehole pro sekulární život podle sv. Jana Křtitele	164
16.2	Žebřík podle sv. Jana Klimaxe	165
16.3	První stupeň, který patří do tzv. asketické oblasti a je očištný	165
16.4	Další, tj. druhou etapou je cesta osvětná	172
16.5	Třetím stupněm je sjednocení, tj. spojení s Kristem	173
16.6	Další je již mystika	176

16.7	Františkánská spiritualita sv. Bonaventury	178
16.8	Pokus o spiritualitu podle inspirace KKC	183
	16.8.1 <i>Chrám</i>	184
	16.8.2 <i>Liturgie</i>	185
	16.8.3 <i>Modlitby</i>	187
	16.8.4 <i>Možnost návazné spirituality</i>	189
16.9	Východo-křesťanská spiritualita	192
16.10	Jednotné působení Boží milosti podle inspirace sv. Augustina	196
17	P. S.	199
18	Podklady a prameny	201
19	Poznámky	203
20	Přílohy	206
	20.1 Podle františkánské literatury	206
	20.2 Vyznání Quicumque, jinak také Atanášovo	207
	20.3 IKONY a geometrická znázornění logických principů	209
	Poznámky	211
	O autorovi	220

ÚVOD

Úvod se zpravidla píše jako poslední, ale někdy se tak dokonce píše i detektivky. Prakticky se jedná o určitý pokus krátkého shrnutí s možným návrhem jednoduchého řešení.

Mým původním záměrem bylo připomenutí a záchrana již zapomínané jednoduché spirituality společenství, které za komunistů masově posílalo balíky s humanitární pomocí do misí. Postupně jsem se snažil doplnit nutné návaznosti a zkušenosti. Jedná se zejména o to, že taková pomoc se má líbit Bohu. Možno připomenout i Ábela a Kaina. (Pastýř Kain byl starší a v překladu to překvapeně znamená Boží dar.) Oba sice obětovali Bohu, ale víme, jak to nakonec dopadlo.

Obsah mé práce se postupně rozrůstal, a tak je spíše záznamem mého hledání. Samozřejmě jsem se pokoušel využívat zkušeností našich předchůdců. Jak odborníci říkají; jsme sice trpaslíci, ale na ramenou předchozích obrů, a tak někde vidíme o kousek dále. Z těchto důvodů se toto sepsání nepřibližuje k nějakému receptu, jak jednoznačně postupovat. Nakonec nás Písmo informuje, že Božích úradků (nebo cest) je **více než (zrněk) písku na poušti (srov. Ž 139,17-18)**. Také by se dalo říci, že nekonečné možnosti Boží mnohosti jsou zrcadlovým obrazem naší neurčitosti. Předpokládám, že čtenář si z těchto informací sám vybere to, co mu bude nejlépe vyhovovat, ale i jeho nesouhlas nebo výhrady mohou mu být inspirací k doplnění a vyhledání dalších informací.

Ve 4. století v Evropě již přestávalo pronásledování křesťanů. Křesťanství hrdinské, ale jednoduché, se postupně upřesňovalo. Nehrozilo již nebezpečí, a tak docházelo k určitému zvládnutí, kterému se někteří snažili čelit vlastním řešením, spíše již zasvěceným způsobem

života. Objevují se křesťanská společenství, kde někteří byli i se svými sloužícími. Jednotlivci odcházeli na poušť, ale někteří si dokonce vybrali za svou poustevnu i několikapatrový vysoký sloup. Poustevníci se věnovali stále modlitbě a v přísnějších společenstvích se postupně osekávalo světské zaměření mnichů. Elegantnější je však představa, že naše zakotvení v Bohu a modlitbách je před Boží tváří, kde teprve dostáváme svou pravou podobu. Někteří tuto myšlenku ještě dále stále rozvádějí. Podle vysvětlení papeže Benedikta XVI. pak: *Každý nalézá své dobro, když přijme plán, který s ním má Bůh. V tomto plánu nachází svou pravdu a přijetím takového plánu se stává svobodným.* Věrnost Bohu je pak totožná s hájením vlastních zásad a naše bezzásadovost, nebo dokonce zbabělost, by vlastně omezovala naši svobodu.

Teologové mají představu o trojí existenci jsoucna, a to vně naší osoby, v naší mysli a v Bohu. Podle pana Einsteina víme, že **pozorovaný svět není absolutní, ale má vztahovost.** Naše vnímání je dle našich znalostí kvantové fyziky vždy ovlivněno pozorovatelem. Přiblížením k Bohu pak lépe vnímáme okolní svět i sebe. Inspirativní je i podobně chápaná spiritualita času, kdy naše přítomnost je vertikálně zakotvena v nekonečném Kristu, který je nám i vzorem. Záleží pak na schopnosti našeho srdce přijímat jeho darování i zadávání. Rovněž také děkovat Bohu za Jeho trpělivost i práci s námi, což vytváří **naš osobní horizontální čas.** Možno se rovněž inspirovat Breviářem (Liturgie mezidobí, Nejsvětějšího Srdce Ježíšova): *Ach, můj nejsladší Ježíši, – dárce života mého, – kterýžto plyne v hojnosti – ze studně srdce tvého.* (Bůh oživuje naši duši a ta následně dokonce i naše tělo. V USA to nyní dokládají statistické výzkumy – viz kniha „Bůh se vrací“, John Micklethwait, Adam Wooldridge, vydal Stanislav Juhaňák – Triton, ISBN 978-80-7387-696-8.)

Na západě poušť neměli, a tak později irští mniši volili široké moře a vzdálené ostrovy. Někteří již nebojovali se zlými duchy na poušti, ale ve společnosti. Mezi nimi vynikal známý sv. Martin, který může být pro mnohé stále velice inspirativní. Asi tak dovedl velmi dobře zúročit svou nedobrovolnou účast v armádě.

Křesťanství se tak začalo dělit na dvě organizační formy, a to všeobecnou a mnišskou. Ta obecná má farnosti, děkanáty, vikariáty,

biskupství atd. Řády mají své samostatné organizace, které se ještě dělí na ženské a mužské a vesměs podléhají papeži. Třetí cesta byla vždy poněkud problematičtější, i když se čas od času vyskytovaly snahy zobecnit požadavky, které by měly platit pro všechny křesťany. Původně se jednalo zejména o kajícíky s odvoláním na text Písma: „*Neste břemena jedni druhých*“ (Gal 6,2). S velkým zpožděním se pak objevují III. řády pro laiky.

Řeholní řády mají zpravidla charisma z doby svého vzniku. Obrana proti arianství vyvolala představu Krista vševládného (tj. *Pantokrator*). Teprve později se sv. Františkovi podařilo určité zlidovění, a to i včetně známých jeslíček. Řeholní řády jsou proto velmi rozdílné. Ve starších byla základem zejména bázeň před vznešeným Hospodinem a cesta bdělosti. Benediktini již měli heslo: **modli se a pracuj**. Jejich spiritualita byla radostí z tvůrčí práce, vzájemného požehnání, denního rytmu chválení Pána prací a modlitbou a dbali na správnou míru i přiměřenost ve sjednocení s Bohem. Z tohoto hlediska byla nadměrnost asketických snah považována nejen za nepřiměřenou, ale dokonce i za vybočenou (srov. *Spiritualita stvoření*, Anselm Grün – Alois Seüferling).

1.1 Svatolazarská spiritualita

Kromě mé vazby na déletrvající sousedství minoritského kostela sv. Jakuba v Praze, a tak i na spiritualitu sv. Maxmiliána Kolbeho, je moje zakotvení ve svatolazarském řádu. Směrodatná je pro mne zejména tato spiritualita. Svatolazarský řád se staral o malomocné ve Svaté zemi již v polovině prvního tisíciletí. Během křížových výprav byli takto postižení přeraženi pod jurisdikci tohoto řádu. Z hygienických důvodů byly špitály pro malomocné vždy až za branami města, a to po směru převládajícího větru. Vzhledem k pomalu postupující chorobě byli pověřováni i bojovými úkoly, a tak se tento řád tak stal rytířským. Vzhledem k neblahé perspektivě své choroby vynikali mimořádnou statečností.

V tomto období se lepra rozšířila po celé Evropě. Po porážkách ve Svaté zemi založili v Evropě spoustu špitálů a dali tak jméno lazarům

i lazaretům. V Praze po jejich špitálu zbyla jen Lazarská ulice. Objekt časem zvaný *Curia leprosororum, ecclesia S. Lazari inter lepros* (1) je zmiňován již roku 1234 (2), kdy se uvádí, že od neznámého času měl ve špitálním kostele sv. Lazara duchovní službu zderazský klášter Strážců Božího hrobu.

Základní spiritualitou bylo sebeobětování trpícím údům Krista, tj. těm nejubožejším – „*Budeš milovat Pána Boha svého celým svým srdcem a bližního svého jako sebe samého ...*“. **Jedná se o objevování Krista v milosrdenství k trpícím údům jeho mystického těla. Závazkem je služba nemocným, malým a poníženým.** Je zajímavé, že podobně to bylo i u františkánů. Rovněž sv. František na počátku svého obrácení pečoval právě o malomocné, a podle jeho vlastních slov – *hořké se mu stalo sladkým.*

Duchovním protektorem sjednoceného svatolazarského řádu je v době tohoto sepsání Jeho Blaženost Řehoř III. (Gregorius III.), který je řecko-katolickým patriarchou Antiochie a celého Východu, Alexandrie a Jeruzaléma. V rámci jeho péče o duchovní růst svěřeného řádu má na tuto činnost jasný křesťanský pohled. Ten se poněkud liší od západního teologického myšlení, které např. u svátostí někdy vnímá spíše jejich právně prováděcí charakter. Můžeme se tak nechat poučit jeho požehnáním k vydanému řádovému Malému oficiu:

Modlitba je základním pokrmem každého křesťana, je to jeho každodenní chléb. Výběr modliteb, žalmů a invokací je promyšlený. Oslovil mne také název poslední části „Modlit se po celý život“. Skutečně není pro členy řádu vždy snadné odříkávat nebo slavit toto předložené oficium. Právě její závěrečný text ukazuje cestu, po které je nutno se ubírat, abychom naplnili učení našeho Pána Ježíše Krista, velkého učitele Boží, lidské, křesťanské a univerzální modlitby Otče náš. Je to modlitba všech dětí této země, neboť je to modlitba k samotnému Otci, našemu Stvořiteli, a k našemu Spasiteli. V této souvislosti bych chtěl uvést dvojí poučení.

– **První je od sv. Basila Velikého:** Říká, že je třeba žít v ovzduší modlitby a spojovat modlitbu s činností a činnost s modlitbou (to je heslo „*ora et labora*“ řádu sv. Benedikta, žáka sv. Basila). To znamená, že **celý život musí být neustálou modlitbou** (Kázání o duchovním boji, 3).

- **Druhé poučení je od Origena:** „Modli se vždy; ten, kdo spojuje modlitbu s povinnou prací a povinnou práci s modlitbou, dodrží příkázání modlit se neustále. Tak je život spravedlivého a zbožného člověka velkou modlitbou. A to, co modlitbou nazýváme, k tomu patří“ (De oratione. 12).

To vše je zaměřeno na posvěcení času. Modlitbou neurčitý čas člověka (chronos) vstupuje do času Boha (kairos) a náš život je tak proniknut životem Boha živého a životodárného. To je ostatně cílem lidových prostředků ustavičné modlitby – růžence na západě a Ježíšovy modlitby na východě.

Díky tedy za Malé officium. Končím invokací často opakovanou při našich východních liturgických obřadech: „Pamatujte na naši Paní, přesvatou, neposkvrněnou, nade vše požehnanou, slavnou Matku Boží a všechny svaté, svěřme sebe samé, svěřme se navzájem, svěřme celý svůj život Kristu, našemu Bohu.“

Toto poučení pak končí svým apoštolským požehnáním (Damašek, 15. října 2009).

Při porovnání se současnou západní teologií, která je často příliš rozkošatělá a rovněž i s překombinovanými pomocnými konstrukcemi, si můžeme **připomenout i papeže Lva Velikého**. Ten konstantinopolskému hierarchovi napsal v roce 449 skvělý dogmatický list. Byla to tehdy velká změna, kdy západ nově učil východ. Tehdy se řecké knihy překládaly do latiny, ale nikoliv naopak. V tomto listě Eutychův blud nejen odhalil, ale i odsoudil a přiložil nauku o jednotě osoby ve dvou přirozenostech.

Vycházel z Nicejského vyznání kréda a zrození Ježíše Krista. Obě přirozenosti jsou úplně a nesmíšené. Slovo působí jako osoba v božství a od okamžiku vtělení rovněž v lidství. Díkce dopisu je jasná a při své hloubce zdánlivě jednoduchá. Lidské úkony i utrpení patří tak osobě Slova. Naopak člověk pak v Kristu směřuje k Bohu. Tak došlo ke spojení předností alexandrijské i antiochijské christologie, kterému již poněkud předcházela Tertulián (3).

1.2 Obecně o modlitbě

Již ve Starém zákoně se dozvídáme, že **Hospodin má svůj dům modlitby** (podle židovských překladů se modlí v domě své modlitby) (srov. Iz 56,7). **Chrámem je podle Nového zákona však celý Kristus, tj. i se svou církví.** Nemáme však být na sebe domýšliví. Můžeme si připomenout, že mnozí ve svém špatném stavu, případně i v horečném deliriu, nemohou najít slova modlitby, která by se chtěli modlit. Nejsme však jen to, co je na obrazovce naší mysli. Duch svatý je nositelem této vzájemné modlitby, ke které se připojují modlitby křesťanů. Je dáváním i zadáváním křesťanům na spoluúčasti budování nebeského Jeruzaléma.

Z tohoto pohledu možno také trochu rozumět sdělení Nového zákona, že **sv. Jan Křtitel je největší z těch, kteří se narodili z ženy** (srov. Mt 11,11). Také i upozornění, že lidé se musí znovu narodit z vody a Ducha sv. Možno opět připomenout: *Dovedl je až k území své svatyně, na tu horu, kterou utvořila jeho pravice* – viz Ž 78,54.

Osoba po křtu zůstává, ale mění se lidská přirozenost. Následně se stále má zdokonalovat naše osobnost přeprogramováním z původního animálního zaměření na Boží program. Původní asymetrie zrcadlového Božího obrazu (Nejsvětější Trojice) se takto mění postupným začleňováním se do mystického těla Krista s pomocí naší nebeské matky Panny Marie a Ducha sv. To je cesta pro všechny věřící. Liturgické modlitby jsou toho jen součástí. Slovo se stalo tělem, *abychom měli „úcast na Boží přirozenosti“* (srov. 2 Petr 1,4). Vyšší skutečnost včetně začleňování předmětných výdobytků však není světskému oku zcela zjevná. Nicméně se o tuto cestu usilovně snaží jednotlivci i celé skupiny křesťanů.

Vyšší a hlubší formy řeholních spiritualit z hlediska světské činnosti zpravidla představují poněkud pasivnější formu, tj. nikoliv rovnováhu mezi modlitbou a prací. Snaha o dokonalou modlitbu je však velmi tvrdým bojem a možno připomenout i noční zápas praotce Jakuba, ze kterého nevyšel bez svého zranění.

Světsky neaktivní forma zbožnosti je pro obyčejný život laiků mnohdy svůdně lákavá, ale do života v běžné společnosti se pasivita jaksi nehodí. Řády však původně nabízely velmi náročnou křesťanskou

cestu, která byla spíše pro tvrdé muže. Při této příležitosti možno připomenout i našeho Pána, který apoštolům okázale myl nohy, ale Jeho nohy však omyla svými slzami tehdejší polepšená hříšnice. Jeví se tak odlišnost ženské a mužské spirituality, která připomíná i podobný rozdíl techniky zpěvu.

Je zásadou: jak se modlíme, tak i žijeme. Možno připomenout i Katechismus katolické církve (někdy dále jen KKC) 2742: *„Bez přestání se modlete“* (srov. 1 Te 5,17). *„Děkujte stále Bohu Otci za všechno ve jménu našeho Pána, Ježíše Krista“* (Ef 5,20). ... *„Nebylo nám přikázáno stále pracovat, bdít a postit se, kdežto stálá modlitba je pro nás zákonem“* (Evagrius Ponticus, *Capita practica ad Anatolium*, 49: PG 40, 1245C). ... KKC 2745: ... Možno opět zdůraznit: *„Neustále se modlit, kdo svou modlitbu spojuje se skutky a skutky s modlitbou. Jenom tak můžeme pokládat zásadu neustálé modlitby za uskutečnitelnou“* (Origenes: *De oratione*, 12).

Jde o křesťanský způsob života, kde je rovněž důležité zaměření na pomoc potřebným. Zároveň se však oživuje pokračování sporu mezi Martou a Marií. Je velmi pozoruhodné, že Marta již tehdy dobře věděla, kdo Kristus skutečně je. Ten však po Marii pomoc nechtěl, a tak respektoval jejich odlišnost. Rovněž i my se musíme vyrovnat s touto skutečností. Je pak na každém, aby si našel své místo a tvůrčím způsobem řešil vhodný kompromis a svou spiritualitu. Možno např. jmenovat františkánský kontemplativně aktivní řád, kde se podle tohoto vzoru kdysi dokonce vzájemně střídali. Nejde však o to, že by to bylo půl na půl, ale plně oboje. Zajímavý pohled na tento problém měla bl. Marie Tereza Scrylli (1825–1889): *Opouštím Boha v kontemplaci Lazarovy sestry Marie, abych jej našla v pečlivě konaných povinnostech Marty. Bůh miluje to, když se přestaneme těšit v něm, abychom se pro něj namáhali a potom se vrátili a v něm si odpočinuli.*

1.3 Obecně o spiritualitě práce

Dlouho převládala představa o ukončení stvoření s tím, že Kristus měl vše pokažené pouze napravit. Takto inspirovaná křesťanská

spiritualita se spíše snažila jen o jakési dosažení stálé neděle nebeského Jeruzaléma. Také víme, že s fundamentální starozákonní představou o sedmém dni klidu se Kristus neztotožnil a následně měl s tehdejšími židovskými vládci velké problémy. Nelze pominout ani určitou setrvačnost pohanické představy, že na Olympu si bohové v nekonečných radovánkách stále radostně žijí.

Teologové dlouho nerozuměli výroku našeho Pána: *Můj Otec dosud pracuje a já také pracuji*“ (Jan 5,17), nebo podle ekumenického překladu: *Můj otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji*. Podle současné představy přišel nejen vše obnovit, ale i dovršit celé stvoření. Podrobně se tím zabývá i KKC. Některé starší řády však staví více na Bohu Tvůrci než Vykupiteli, nehledě již na Posvětiteli a Dověřiteli (dále viz bod 5. 1).

Dokonalým tvorem je teprve pravý Bůh, zrozený v srdci času z Ne-poskvrněné, jako pravý člověk – Ježíš Kristus, který je pro nás (v Duchu svatém) stále inspirující skutečností, přímo druhým Adamem. To však ovlivňuje nejen naše představy o čase. KKC pak podrobně rozvádí některé tyto skutečnosti.

1.4 Obecně o spiritualitě času

Další níže uvedené kapitoly, zejména pak desátá, se podrobně věnují našemu času v Bohu. Možno dodat, že čas, podobně jako další stvoření, má stopu Boží. V zásadě se jedná o účast na působení Ducha svatého, a tím o naši spoluúčast na životě Nejsvětější Trojice, a to v celém Kristu. (Duch sv. spojuje církev v jedno tělo a Kristus je jeho hlavou.) Podle současných západních odborníků se interakce křesťanů s trojjediným Bohem děje v rámci vnitřního života Nejsvětější Trojice. Jinak by podle nich nemohl být Bůh transcendentní. Žalmy také učí, že *Hospodin je naše píseň a radost z něho je naše síla*.

1.5 Zakotvení církve v Nejsvětější Trojici

Ducha sv. v Písmu nazývají odborníci Darem, a tento vnitro-božský dar vyžaduje, aby v Trojici byl někomu darován. K tomu jsou zapotřebí odlišné osoby (Dárce, Obdarovaný a Dar). Bůh Otec je zejména láska, která potřebuje od věčnosti toho druhého. Trojice je tak nezávislá na stvoření. V hypoteticky opačném případě by jedno-osobový Bůh byl závislý na stvoření, a tak by byl jen součástí takové společné množiny.

Obdarovaným je Syn, který vše dostává od Boha Otce, ale samozřejmě kromě nesplozenosti osoby Boha Otce. Ten vše z lásky vrací, a tak je jednak prvním obdarovaným, ale i druhým dárce. (Nutno uvažovat další vztah, a to v Duchu sv. celého Krista, tj. včetně jeho mystického těla – církve.) Duch sv. je v Trojici vzájemným darem Otce i Syna, a tak třetím v tomto zjednodušeně předpokládaném pořadí. Zrcadlové sebedarování Trojice je ke stvoření, a to zejména k člověku. Duch sv. se takto ze třetího místa dostává touto inverzí na první místo. Stvoření v Kristu by s pomocí Ducha sv. mělo participovat na věčném obdarování Boha Otce a Syna Duchem svatým.

Z Písma víme, že nakonec bude Bůh všechno ve všem. Je to nad naše chápání, ale jako podobenství možno zjednodušeně uvést, že celá matematika je v přírodních zákonech a naopak. Podle východních pohanských představ je lidská duše slepencem vlastností a rozpustí se ve vyšší skutečnosti, podobně jako kapka medu v moři. Podle sv. Jana a podle Nového zákona možno s naší omluvou uvažovat o Bohu i z hlediska předmětností, tj. že **Trojice je jedno**, což je nad hranicí našich představ. V našem Bohu je tak spousta míst. V jakési nirváně se nerozplyneme, ale naopak **budeme mít dědický podíl na jeho nekonečných dokonalostech**. Trojici se nic nepřidává a dále stále zůstává dokonale nezávislá. (Níže je uveden určitý pokus o vysvětlení pomocí podobenství o nekonečné množině s nekonečnou mohutností – viz kapitola 2. 3.) My máme Krista nejen následovat, ale přímo se s ním spojovat (obléci se v Krista atd.). **Tuto skutečnost již předjímáme ve mši svaté, kdy se Kristus obětuje Bohu celý, tj. i se svou církví.** (*Z tvé štědrosti jsme přijali chléb, který ti přinášíme, atd.*) Kristus je nejen naší hlavou, ale i naším stálým veleknězem.

Církev je mystické tělo Krista, kde máme vztah k ratolestem stromu kříže s pečeti vykoupení naším Pánem. To pochopil již náš císař Karel IV. a ve svém životopise uváděl, že naše potrava se stává naší součástí, ale v případě eucharistie je tomu právě zcela naopak. (Naše původní lidská asymetrie se tak mění k symetrii ke Kristu.) Možno připomenout i výrok Krista v Písmu, že **plnění Boží vůle je jeho pokrm** (viz J 4,32-34): *On jim řekl: „Já mám k nasycení pokrm, který vy neznáte.“ Učedníci si mezi sebou říkali: „Přinesl mu snad někdo něco k jídlu?“ Ježíš jim řekl: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo.“* (Asymetrickou energetickou záhadnost možno přirovnat k naší radosti při výhledu z fyzicky těžko dostupného kopce nebo po dokončení náročné práce.) Stejně tak je to i v případě modlitby. Zajímavý je opačný pohled podle sv. Augustina *Datus est diablo in cibum peccator*, tj. hříšník je dán ďablovi za pokrm.

Jak již uvedeno, Starý zákon spojuje Hospodina s domem jeho modlitby (srov. Iz 56,7). Ježíš Kristus se modlí ke svému Otci a Nový zákon to na mnohých místech popisuje. **My se máme k modlitbě našeho velekněze Ježíše Krista připojit.** Možno také připomenout velké zklamání našeho Pána v Getsemanské zahradě, kde se k jeho modlitbě apoštolové nepřipojili. Měli bychom to vynahradit, a to i s představou pokračování Getseman ve stále pokračujícím pronásledování církve. To nejen trvá, ale dokonce se stále zvětšuje. Počátkem třetího tisíciletí odborníci předpokládají, že každý rok zahyne pro víru 100 tisíc věřících křesťanů, ale podle některých až 170 tisíc.

Ježíš daroval sv. Ducha apoštolům a ti zase dalším. Sv. Jan psal o pramenech živé vody, které budou vycházet z věřící církve skrze Krista. Jedná se nejen o křest (srov. Mat 28,19), svěcení, biřmování, učení atd. Sv. Marek uvádí příslib inspirace Duchem sv. při odpovědi věřících před soudem (srov. Mar 13,11). Sv. Lukáš mluví o Duchu sv. jako o ohni.

Hřích však znamená opak, a podle odborníků je to zakřivení do sebe. Angličtina je v tomto případě odvozená od latiny, a pro slovo „křivka“ nebo „zakřiviti“ má slovo *curve* a pro „zakřivený“ pak *curved*. V češtině to zní velmi pregnantně. Mystické tělo našeho Pána je tak sice bolestně zraněno, zjizveno a staré rány se ozývají při každé

změně společenského počasí. Nicméně nekonečná Boží síla je zcela uzdravující a po ranách osudu a nepřátel zůstávají slavná stigmata.

Naše modlitby, spiritualita práce i další služba by tak měla být podílem na tom, že Duch sv. je darován Bohu Otci skrze Ježíše Krista. **Život daru je, aby byl darován.** Duch sv. chce být darován a my se máme učit tak jednat dle svých schopností. Proto darování se Ježíši nelze oddělovat od působení sv. Ducha. Život v Duchu sv. je také nesmírně plodný a je závdavkem Božího království. Duch sv. je věčnou radostí celé Trojice.

Jsme sice jen hliněné nádoby, ale máme být způsobilí k naplnění Boží milostí, kterou máme odpovědně spravovat. Nicméně i naše **způsobilost je odvozená**, ale i tak je nám prokázána čest s pomocí Ducha sv. v Ježíši Kristu sloužit Bohu Otci, a tak se účastnit života Nejsvětější Trojice. Máme si však být s pokorou vědomi, že náš život, schopnosti, zdraví i okolnosti nejsou zcela v naší moci. V těchto souvislostech je vhodné si připomenout, že Duch sv. je dárce života, což se také pravidelně modlíme. (Níže je rozveden i podobný kybernetický problém.)

Dávání je spojeno nejen se zadáváním, ale i způsobilostí dar přijímat. Pokud obdarujeme potřebného, pak také i my máme být schopni zpětného obdarování, i když se jedná jen o ovoce jeho kříže, slabosti či chudoby. **Vzhledem k soucítění Trojice s naším nesením kříže se pak rovněž jedná o radostnou porodní bolest z našeho rození se pro Boží království. Ukřížované Slovo můžeme proto slyšet i jako Nárek.**

Z toho vyplývá vzájemná vztahovost a požehnání. Chorobou naší doby je ztráta vzájemných vztahů. Lidé ztratili vztah k sobě i k tvorstvu, a tak kloužou od jednoho vztahu ke druhému – aby vůbec pociťovali sami sebe. Potřebují-li však vztah k nějakému člověku, pak tohoto člověka spíše využívají, nebo dokonce vykořisťují. Podobný je pak postoj k věcem i přírodě.

Je poučné, že **řešení problému mezilidských vztahů má počátek v nedocenění vlastní hodnoty**, která je u Boha. Ten netrpělivě vyhlíží na návrat svých ztracených adoptovaných synů. Povolal nás nejen k životu na této zemi, ale i do Jeho království a my máme nejen pečeť

Božího vlastnictví. S tímto předpokladem musíme jednat i se svými bližními.

Současné sekulární tendence jsou posunem nejen k individualismu, ale i k samostatnému životu jedinců, což je v ostrém protikladu ke starým zvyklostem. Nyní lidé bydlí a žijí spíše zcela samostatně a komunikují hlavně se svým počítačem. Pokud jim něco nevyhovuje, pak mohou změnit nejen zaměstnání, ale i své bydliště. Mají sice přátele, ale z těchto důvodů jen přechodné a povrchní. Pohybují se pak spíše ve své vlastní virtuální skutečnosti.

Rovněž této problematické lidské nezakotvenosti se týká soupis tohoto pokusu hledání a tápání, o kterém se můj přítel vyjádřil, že přemírou informací se v negativním smyslu přibližuje *Legendě aurea* od Jakuba de Voragine. Hledání je však vždy problematické a je zapotřebí spousta informací. K tomu může trochu pomoci i tento spis, který však nemíní konkurovat vědeckým knihám odborníků ani zbožnosti nějaké prosté starší paní.

Příklady pomoci potřebným se mohou **vypravovat**. V průběhu našeho životního příběhu je pak **zakoušíme**. **Jedná se tak o prolínání teorie a praxe**. Naše životní cesta není pohodlná dálnice, ale pracné hledání a dokonce spíše orientační závod zarostlým terénem, snad i trním a kopřivami. Podle Písma je však sám Bůh touto cestou. Z celkového pracného tápání se mně jeví inspirativní zkušenost sv. Bonaventury o spiritualitě současné dvojí cesty. Jedná se o vlastní očistění a doplnění Kristovým světlem, které nás uschopňuje lépe si na vše posvítit a lépe tak vidět. Pak můžeme vkládat své nohy do Kristových stop se skloněním se k chudým a trpícím. Je to pohyb srdce včetně našeho darování. Nakonec i papež má titul *služebník služebníků Božích* a takový úkol mají i andělé.

Vzorem nám tak mohou být i andělé. **Františkánský serafín** má jednu dvojici křídel sepnutou v modlitbě, druhou v pokoře zakrývá tělo a třetí používá ke hbité službě za současného nesení kříže našeho Pána. Tuto kombinovanou současnost můžeme ještě dále řešit podle inspirace dalších kůrů andělů. **Síly** např. představují duševní sílu spojenou s držením se Boží skutečnosti, i když jednotlivé myšlenky se pohybují různými směry i úkoly.

Jan Cassianus, který utekl od alexandrijského patriarchy Theofila pod ochranu papeže Inocence I., je hned po sv. Augustinovi pokládán za nejvýznamnější tehdejší osobnost západní církve. Měl představu *obrazu lidské mysli jako mlýnských kamenů, které voda (nápory mysli) stále pohání a na našem svobodném rozhodnutí je, zda vložíme dobré zrna, nebo plevel*. Jedná se o velmi zajímavé řešení naší roztržkané mysli. Zemřel kolem roku 435 a záhy byla uznána jeho svatost. (*Nápory naší mysli* jsou také závislé na příslušném naladění na vhodný program.)

Zajímavé je františkánské připomenutí, že nám pomáhají andělé. (Celano, 197): *Anděly, kteří s námi stojí v bojích o spásu a kteří s námi krácejí uprostřed stínů smrti, (...) je třeba ctít i jako průvodce i jako ochránce. Jejich oči nemáme nikdy urazit, v jejich přítomnosti nemůžeme dělat nic, co bychom nemohli dělat i před lidmi.*

Trůny pak inspirují laskavé spočinutí v milosti Boží. Je zajímavé, že sv. Bonaventura řadil dominikány a františkány k **cherubínskému řádu**. Oba totiž usilují o poznání Boha a úzké spojení s ním v milosti. Kdo jen věří, má sice ctnost víry, chybí však lesk, který teprve všem ctnostem propůjčuje plnou krásu. Bůh stvořil rozum, který o něm přemýšlí. Kdo je spojen s Bohem ve víře a lásce, ten usiluje vnitřně o to, aby jej lépe poznal, více chápal a hlouběji miloval. **Tato dynamika je vlastní víře samé, protože víra je poznáním Boha.**

1.6 Shrnutí

Ježíš se narodil v Betlémském chlévě a podobně i v našem srdci. Tenkrát se Panna Maria pečlivě starala o znečištěné pleny, ale daleko horší práci má s námi. Ve spolupráci s Boží milostí máme se však snažit tento Betlém proměnit v Nebeský Jeruzalém.

Při křtu jsme se znovu narodili a změnila se nám naše přirozenost. Při stejné osobě však máme nemalou práci s naší osobností, kterou máme přeladit či přeprogramovat na nový Boží program, který je pod Jeho ochranou.

Františkáni upozorňují (2 Celano, 118), že žádný se nemá pokládat za Božího služebníka, **dokud neprošel vítězně pokušeními a strastmi. Překonané pokušení je jako prsten, jímž se Pán s duší svého služebníka zasnubuje. Mnozí si zakládají na dlouholetých zásluhách a radují se z toho, že nemusejí přestát žádné pokušení. Necht' však vědí: Pán bere v úvahu jejich slabost, neboť už před pokušením by strachem padli. Kde nebylo třeba těžce bojovat, není dokonalých ctností.**

Dovídáme se, že jako část mystického těla Krista jsme **Božím chrámem**, což je nad naši představivost. Máme být nejen pečlivými kostelníky tohoto chrámu, ale pokud možno být s pomocí Panny Marie v lepším kontaktu s Duchem svatým, který stmeluje křesťanskou obec v celého Krista. To je však práce – *jako na kostele*.

Sv. František doporučuje (List všem věrným křesťanům, 5b): *Mějme lásku a pokoru a podporujme druhé* (Tob 4,11), *neboť to obmývá duše z poskvrn hříchu. Vždyť lidé přijdou o všechno, co zanechají na tomto světě; s sebou však ponесou odměnu za lásku a za to, co rozdali; za to dostanou od Pána odměnu a štědrou odplatu.*

(Nepotvrzená řehole, 9): *Bratři, kteří na sebe berou starost sbírání almužny, dostanou za to velkou odměnu; také dárcům dávají příležitost, aby si získali zásluhy, neboť všechno, co lidé na tomto světě zanechají, zanikne, avšak za lásku a almužnu, které udělili, dostanou odměnu od Pána.*

Víme však, že neporoučíme větru ani dešti, a tak si máme uvědomit, že vše nezáleží jen na nás. Máme se však držet určitých zásad a možno opět připomenout i františkány (4).

Možným naším řešením může být i **panelová spiritualita**. Řízení moderního letadla vyžaduje sledovat rozsáhlý panel různých ukazatelů a přepínačů. Domnívám se, že podobně máme vhodně používat celou škálu různých spiritualit a naše roztékané myšlenky řešit jako jednotný panel. Rozsáhlý výčet bázň před Hospodinem v Písmu máme doplňovat představou dychtivostí vyhlížejícího otce na návrat ztraceného syna a s předpokladem mimořádně silné nezměrné Boží shovívavosti, která úpěnlivě hledá své ztracené děti. Spiritualizace našeho života může být i současnou ritualizací. Bůh je nezměrnou silou, která dokáže sjednotit a spojit všechny zdánlivě neřešitelné protiklady naší dobré vůle.

Velmi zajímavý je františkánský požadavek radostného křesťanského optimismu. To je velmi důležité doporučení, zejména v naší české kotlině, kde převládá příslovečná „*blbá nálada*“ (5).

1.7 Poznámky k později zaznamenané ústní Tóře (6)

Tento spis zmiňuje i některé části později zapsané ústní Tóry. Podle tradičního hebrejského výkladu je totiž Tóra ve Starém zákoně uvedena v plurálu. Určitý problém je v nedostupném, nebo možná i dosud nezpracovaném tzv. novočtení, tj. z hlediska Nového zákona. (Za chybu se totiž považuje pohled na Nový zákon přes brýle Starého zákona.)

Z těchto důvodů jsou některé postřehy uvedeny jen okrajově. (Pro zachování autenticity jsem se pokoušel zachovat původní větná uspořádání, a to včetně jejich citace Písma.)

Modlitba jako služba srdce nastoupila po zničení Chrámu místo původní obětní bohoslužby (srov. PIRKEJ AVOT – Výroky otců, Komentář, kapitola I). Dále se dodává, že *avoda zde stojí ve významu práce jako taková, např. orba, setí, sklizeň apod., protože touto prací se člověk podílí na Božím díle stvoření, neboť je řečeno (Gn 2,3) ... „který stvořil Bůh ke konání“* – tzn. že *člověk pokračuje v konání a tím přispívá k nápravě světa. Díky skutkům milosrdenství, které člověk koná vůči svým bližním, neboť je řečeno (Ž 89,3): „Bude obrácením zbudováno věčné milosrdenství“*. Jejich učenci také prohlásili: *Skutky milosrdenství jsou významnější než poskytování almužen, neboť tou poskytujeme pouze peníze, zatímco skutky milosrdenství poskytují více (útěcha truchlícím, navštěvování nemocných apod.), almužna je jen pro chudé, skutky milosrdenství pro chudé i bohaté, almužna jen pro živé, ale skutky milosrdenství pro živé i mrtvé.*

Věřící také nemají být jako služebníci, kteří slouží pouze za mzdu, ale jako služebníci, kteří na mzdu nečekají. Má se sloužit Bohu z lásky a bohobojnosti a dodává se, že taková služba Bohu povznáší člověka.

Také se uvádí, že Duše a Tóra jsou podobné světlu. Duše – neboť je řečeno (Př 20,27): *Duše člověka je světlo od Boha*, a Tóra, neboť je

řeceno (Př 6,23): *Příkaz je svíce a Tóra světlo. Bůh řekl člověku: Mé světlo je ve tvé ruce – to je Tóra, a tvé světlo je v mé ruce – to je duše. Když budeš střežit mé, já budu střežit tvé, ale když zhasíš mé, pak i já zhasím tvé.*

Svět podle nich spočívá na Tóře, na bohoslužbě a konání skutků milosrdenství. Důležitější než zkoumání je konání. Traktát *Brachot* (17a) vysvětluje: *Počátek moudrosti je pokání a dobré skutky* (liší se od Pythagorejců).

Některé části jsou málo zajímavé, nebo i problematické (7). Velmi zajímavé je poučení, že **obavy z hříchu jsou přednější než moudrost**, ale uchová ji pouze ten, kdo podle ní žije (činí). Jinak totiž nemá trvání. *Pouze ten, jehož činy převažují nad moudrostí, si moudrost trvale uchová.* Příkazy jsou totiž nejen negativní, ale i pozitivní (viz *Mišna* 12).

Ústní Tóru, která byla tradována z generace na generaci, mají za ochranu psané Tóry a považují ji za jakýsi plot kolem Tóry. Bez takové tradice by Tóra byla nejen špatně chápána, ale podobala by se neohrazené vinici, s níž všichni mohou zacházet podle libosti. Podobně i psanou Tóru by bez tradice mohl každý libovolně vykládat.

Rovněž tak vysvětlují, že desátek je plotem kolem bohatství a chápu to ve smyslu *aser bišvil titášer* tak: *odváděj desátek, abys nabył bohatství.* A v *Midraši Mišlej* (ke knize *Přísloví*) se říká: *Když někoho spatříš, jak udílí ze svých peněz almužnu, věz, že rozhojňuje své, neboť je řečeno (Př 11,24): Někdo rozdává a přibývá mu stále;* a také je psáno (*Mal* 3,10): *Přinášejte do mých skladů úplné desátky. Až bude ta potrava v mém domě, pak to zase zkuste, praví Hospodin zástupů: Neotevřu vám snad nebeské průduchy a nevylijí na vás požehnaní? Těch plotů uvádějí více: sliby jsou plotem kolem zdrženlivosti, plotem kolem moudrosti je mlčení apod.*

Mišna 20 zajímavě rozvádí, že vše je nám dáno pouze do zástavy. Člověk je tak za vše dlužen a musí počítat s tím, že dluh bude od něho vymáhán – bude se zodpovídat za své činy. Upozorňuje, že nad vším živým je rozprostřena síť s odvoláním na (*Kaz* 9,12): *Vždyť člověk ani nezná svůj čas. Jako ryby, které se chytají do sítě.*

... jako na ně i lidské syny je políčeno ve zlý čas. Zatím je krám otevřen a kupec dává na úvěr a nežádá okamžité zaplacení, ale kniha je

otevřená a ruka zapisuje. Ten, kdo si chce vypůjčit, ať přijde a vypůjčí si, ale výběrčí obcházejí neúnavně každý den a vybírají od lidí s jejich souhlasem i bez jejich souhlasu. V rámci vysvětlení se dodává, že duše si připravují na budoucím světě hostinu z toho, co svou námahou získaly na tomto světě.

Kapitola IV. uvádí čtyři různé způsoby interpretace Tóry, a to: *prostý doslovný; symbolický; homiletický a mystický, tj. skrytý*. Také se uvádí, že **trestem za hřích je jeho pokračování**, a že takový člověk je ponechán v moci své špatné přirozenosti a Bůh mu neposkytne pomoc. (Ježíš však umyl nohy i Jidášovi.)

Zajímavě se také píše o **bezstarostném životě bezbožníků, který je jim vlastně ke škodě**. *Mzdu za dobré skutky dostávají již na tomto světě. Naopak utrpení spravedlivých je jim k dobru, neboť je očišťováním činí způsobilé pro svět budoucí* (viz **Mišna 19**).

Kapitola V. uvádí, že **svět je udržován v existenci dobrými činy spravedlivých a naopak, kdo zničí jen jednu duši z Izraele, jako by zničil celý svět**. *Někteří sice dávají, ale nepřejí si, aby dávali jiní, ale tak se dopouští hříchu za neposkytnutí almužny* (viz **Mišna 16**).

Také se upozorňuje, že **ten, kdo svádí k hříchu mnohé, nestačí z Boží vůle učinit pokání**. Bude mu dokonce odejmuta možnost svobodné volby, aby se nemohl rozhodnout nakonec pro pokání a odvrátit tak od sebe trest, který si po právu zaslouží (viz **Mišna 21**).

VIDĚNÍ BOHA PODLE SV. AUGUSTINA

Jan 4,7-15 uvádí setkání našeho Pána se samařskou ženou: ... *Ježíš jí odpověděl: „Každý, kdo pije tuto vodu, bude mít opět žízeň. Kdo by se však napil vody, kterou dám já, nebude žíznit navěky. Voda, kterou mu dám, stane se v něm pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému.“* (Na počátku, kdy země byla ještě pustá, se vznášel Duch sv. nad vodami. Je zde tato vzájemná spojitost, která pokračuje v posvěcené vodě i křestní vodě, která ve spojení s ukřižovaným Pánem je branou nového stvoření.)

Ve stejném duchu rozvíjí svou úvahu i sv. Augustin: **JEDNA A DVOJÍ LÁSKA**, In Ioannis Evangelium Tractatus 17, 8 (SVATÝ AUGUSTIN, Henri Marrou) ... *Myslete bez ustání na to, že je třeba milovat Boha a bližního: „Boha z celého srdce, z celé duše a ze vši myslí, a bližního jako sebe samého.“* Toto by mělo být ustavičným předmětem vašeho přemýšlení, rozjímání, vaší paměti, vašich činů, vašeho snažení. Láska k Bohu stojí na prvním místě v řádu příkazu, láska k bližnímu stojí na prvním místě v řádu uskutečňování. *Vždyť ten, který ti lásku uložil ve dvou přikázáních, ti nemohl uložit, abys nejprve miloval svého bližního a pak teprve Boha; ale Bůh je tvůj bližní. Protože však Boha ještě nemůžeš vidět, máš se láskou k bližnímu zasloužit o to, abys ho spatřil. Láskou k bližnímu očišťuješ svůj zrak, abys mohl patřit na Boha. Janovi je to jasné: „Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí“ (1 Jan 4,20). Je ti řečeno: Miluj Boha. Řekneš-li mi: Ukaž mi toho, koho mám milovat, co jiného bych odpověděl než to, co říká Jan sám: „Boha nikdy nikdo neviděl“ (Jan 1,18). Přesto však nejsi zcela vyloučen z patření na Boha: „Bůh,“ praví Jan, „je láska; a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu“ (1 Jan 4,16). Miluj*

tedy bližního a zahleď se do sebe na zdroj této lásky k bližnímu: tam – pokud je to možné – spatříš Boha. Začni tedy tím, že budeš milovat bližního: „Lámej svůj chléb hladovému, nuzné a pocestné uveď do svého domu, uvidíš-li nahého, přioděj ho a tvůj bližní nechť neujde z tvé pozornosti“. „A co získáš, budeš-li takto jednat?“ (Iz 58,8). „Tedy vyrazí jako zora tvé světlo“ (Iz 8,8). Tvé světlo je tvůj Bůh, on je pro tebe „Zora“, protože vzejde, až přejde noc tohoto světa. ... (Tedy vyrazí jak jitřenka tvé světlo a rychle se zhojí tvá rána – ekumenický překlad.)

MYSTICKÁ ZKUŠENOST, sv. Augustin k Žalmu: In finem, in intellectu, filiis Core Psalmus) – Enarratio in Psalmum. ... *Spěchej k prameni, prahni po prameni živé vody. V Bohu je nevysychající pramen života; v jeho světle je světlo, které nic nemůže zatemnit. Prahni po tomto světle: po tomto prameni a po tomto světle, jež tvé oči nemohou spatřit, k jehož spatření je však uzpůsoben vnitřní zrak; a po tomto prameni, po jeho vodě prahne vnitřní žízeň. Rozběhni se k prameni, ale ne jakkoli, ne tak, jak by běželo kterékoli zvíře: běž jako jelen; což to znamená: jako jelen? Nepovoluj v běhu, běž horlivě a horoucně prahni po prameni, neboť říkáme-li jelen, říkáme rychlost. Rychlost však není jediná vlastnost, kterou podle Písma máme na jelenu pozorovat. Jsou ještě i jiné. Poslyš tedy ostatní vlastnosti jelena: Zabíjí hady, a když je usmrtí, pociťuje dvojnásobnou žízeň. Když usmrtí hada, běží ještě větší prudkostí k pramenu. Hady, to jsou tvé neřesti: znič hady nepravostí a budeš mocněji dychtit po prameni pravdy. ... (8)*

2.1 Navazující úvahy o proudech milosti

V tomto duchu je možno uvést i podobné postřehy starších myslitelů: Tyto řeky jsou proudy milosti, o kterých hovořil sv. Jan (srov. Jan 7,38): *Kdo věří ve mne – jak praví Písmo – proudy živé vody poplynou z jeho nitra.*

Moře, které je východiskem řek, je nesmírnost Boží štědrosti, která nevzrůstá ani se neuemňuje ... Do tohoto moře se vracejí řeky **díkuvzdání** ... (Comm. Eccl., c.1.1; VI, 13b). Možno připomenout

niže uvedená matematická podobnoství o nekonečných množinách. Ubráním nebo přidáním podmnožin nižší mohutnosti se původní totiž vůbec nezmění.

Nyní se však se vznášejícím se Duchem svatým, a to nejen nad vodami, snaží soupeřit jiný duch. Vzhledem k dnešní situaci, kdy stoleté vody se opakují i několikrát za rok, je vhodné se rovněž zamyslet nad negativní rolí vody podle Písma. Voda má totiž ve Starém i Novém zákoně zcela rozdílnou úlohu (9).

2.2 Přítomnost nového vyššího řádu

Novou skutečnost podle Nového zákona je možno srovnat se **sídlem nejsvětějšího Boha v arše úmluvy** (srov. Ex 40, 35). Jako ve Starém zákoně přicházela Boží moc na místo, které si Bůh vyvolil a naplňoval ho svou slávou, tak je to i u Panny Marie. Při křtu našeho Pána se **otevřela dosud uzavřená nebesa** a nyní se již jedná o přítomnost nového vyššího řádu, kdy na světě **ve celém Kristu přebývá plnost Božství**.

Teologové radí, že pokud chceme moudrost nazírat, je třeba **nosit kříž jako knihu moudrosti, a tou je Kristus**. V ní se máme vzdělávat, abychom porozuměli Božím tajemstvím. Proto v Písmu stojí (srov. Dt 31,26): *Vezměte tuto knihu a položte ji do archy smlouvy Páně*. Touto třetí podobou archy smlouvy, *uloženou v Božím chrámu na nebesích* (srov. Zj 11,19), je tak blažená Panna a v ní jsou uložena veškerá tajemství. Je tak zároveň **bezpečnou archou spásy v našich posledních časech**.

(Podle sv. Jana Cassiana se však má stát archou každá duše s dvěma deskami Zákonů ve svatyni svého srdce, kde v duši obdařené milostmi přebývá Pán. Možno dodat, že spíše náš maličký podíleček na celém Kristu. Naše vznešená nebeská Panna Maria je však zcela *milosti plná*.)

Pokud si to dáme dohromady, pak **pomoc potřebnému bližnímu je jako pomoc Bohu**. Kromě toho v této záležitosti máme být nejen usilovně pilní, rychlí, ale i čistí. Bůh nám pak **odměnou dává větší pramen jeho lásky, tj. Ducha svatého**. **Ten nám umožní další rozšíření tohoto nebeského zdroje pro pomoc druhým**. Nás pak osobně

odvrací od mravního zla, podporuje nás v šíření dobra a působí, aby dobro bylo přivedeno k dokonalosti.

Jedná se o Božské **vlité ctnosti** (víru, naději a lásku), **evangelijní ctnosti** (zejména pokoru) a **kardinální mravní ctnosti** (spravedlnost, statečnost, mírnost a opatrnost).

Odborníci předpokládají, že člověk si nemůže zachovat milost, kterou dostal, aniž by dostal další milost. Známe však své omezené schopnosti i možnosti. Můžeme však děkovat Bohu a radovat se z našich bližních, kteří mají dar lépe sloužit Bohu. Toto poznání by se s naším věkem mělo zvětšovat.

Bůh je síla, která vše prostupuje, ale přitom nic neničí. Podle našeho povrchního a krátkodobého pohledu se zdánlivě nic nemění. Bůh však působí skrze nás, i když *Boží moc je tak v hliněných nádobách* (srov. 2 Kor 4,1-15). „*Ty jsi mne nestvořil nekonečným, pro svoji radost. Tuto křehkou nádobu stále vyprazdňuješ a naplňuješ novým životem ... Tvé nekonečné dary ke mně přicházejí jen skrze tyto drobné ruce. Časy míjí a ty stále čistíš a stále je tu dost místa k naplnění.*“ (Tagore, Gitanjali). Jako ze živých kamenů se staví duchovní budova, kde všichni jsou průhlední pro tajemství Boží a Bůh dovoluje, abychom měli podíl na jeho životě a slávě.

Přetvořující Boží síla na nás působí během celého našeho pozemského života: „*My všichni, na kterých se zrcadlí slavná tvář Páně, jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě*“ (srov. 2 Kor 3,18). S naším přibližováním k Bohu se tato síla zvětšuje a naopak. Možno připomenout i původně nepřipraveného sv. Pavla, kterého Kristovo světlo srazilo na zem.

Poněkud složitější je úspěšně zařadit tzv. přírodní zákonitost, která se jeví jaksi na rozhraní hmotného a duchovního světa a o kterou se podle KKC starají andělé (viz KKC 57 a níže uvedený bod: 10.5 Problémy se slovem Logos). Je patrné, že toto má řadu vrstev, nehledě již na její pomyslné hranice.

Podle hebrejského znění také je: *Ať tvoje tvář nad námi září, Pane*, ale podle latinského: *Světlo tvé tváře je pečeti nad námi, Pane. Pečeť, kterou Stvořitel vtiskl „svému obrazu“, je na jedné straně znamením vlastnictví, vyjadřuje nezrušitelnou důstojnost osoby; na druhé*

straně má tato pečeť podobu světla, a tím dynamický smysl. Co je člověk, to má být skrze Boha. To poznamenává naše možnosti stejně jako naše povinnosti. *Obraz je zde kvůli pravzoru*, říká sv. Bonaventura: Člověk patří k Bohu; pokud toto přiřazení nechápeme, pak nechápeme své bytí (Setkání s Bonaventurou, Marianne Schlosser). Světlo Kristovo je dále předmětem úvah dalších kapitol.

KKC z roku 1995, stejně se sv. Augustinem (De Trin., XIV, c. 8, n. 11), učí o lidské duši, že je „*schopna*“ *Boha a smí mít na něm podíl*. To lze vyjádřit i tak, že člověk má zmíněnou účast pouze v možnosti, která se úplně neuskutečňuje. Bude se jednat jen o určitý podíl, ale ten může neustále růst. Podíl sice může být větší nebo menší, ale vždy je to podíl.

Člověk je sice jen nekonečno v možnosti, ale nejsou velká a malá nekonečna. Pouze se odlišují svou mohutností. Rovněž se nejedná ani o nějaké abstraktní nekonečno, ale o účast na kříži našeho Pána a o vidění i ve světle našeho kříže.

Bůh není jen příčinou světa a jeho skrytým původcem. V něm rovněž mají význam i všichni tvorové. **Sloužit Bohu znamená zapojit svůj život do Božího díla**. Naše jediné přání a touha by měly směřovat k tomu, co nás vede k tomuto cíli, pro který jsme byli stvořeni. Pokud člověk přestane ve snaze se Bohu přibližovat, pak boří svět místo toho, aby ho polidšťoval.

Podle sv. Bonaventury je ale **člověk stvořen nikoliv k obrazu vtěleného Syna, nýbrž věčného nestvořeného Slova** (srov. U. Valtorta, „*Il senso Dell'Incarnazione negli scrittia di San Francesco*“ – in V. Battaglia). (Vzhledem k použití jednotného i množného čísla ve Starém zákoně pak spíše podle Nového zákona jako obraz Nejsvětější Trojice a dále sjednocení s celým Kristem, tj. včetně jeho církve.)

Je vhodné připomenout i určitou **zrcadlovou asymetrii obrazu Božího**. Výrok proto nelze obrátit tak, že Bůh by mohl být obrazem člověka. Bůh je harmonií nejvyšších dokonalostí, ale ve třech osobách. Člověk je jen jednou osobou, ale s různými nedokonalostmi, a tak má svou velkou neurčitost. Mohla by se uvést celá řada podobných příkladů o neurčitosti stvoření, je možno uvést i matematická podobství (viz níže). Nicméně křtem, tj. pomocí vody a Ducha svatého,

se člověk znovu narodí a nejen se napравuje jeho porušená přirozenost. Duch sv. se původně vznášel nad vodami. Nyní s (křestní) vodou se nám stává branou do nebeského království. Člověk se tak stává novým stvořením do podoby Boží, která postupně mění i tvářnost světa. Stává se novým stvořením a postupně mění svou osobnost. Tu, podle již zmíněného doporučení, má z původního animálního zaměření nově přeprogramovat a nasměrovat k Bohu. Také se modlíme, *aby Pán učinil naše srdce podle Jeho*, tj. jedná se již o cílenou snahu o spodobnění a nikoliv o obraz. Pro křesťany je tak Ježíš Kristus druhým Adamem a jako součástí mystického těla Ježíše Krista máme i společnou matku Pannu Marii. Možno opět připomenout výrok z Písma, podle kterého je sv. Jan Křtitel považován za největšího člověka, který se narodil z ženy.

Z tohoto hlediska hřích není jen osobním poklesekem, ale také je účastí na ničení našeho světa. **Makarios Alexandrijský**, který byl knězem a duchovním vůdcem mnišského společenství ve 4. století, se dokonce domníval, že *celá dnešní příroda je v tak těsném solidárním sepětí s člověkem, že je zotročena s ním. Bůh a celé stvoření pláče nad padlým Adamem*. Boží soucit a starost o Kaina je známa, ale je **vhodné si připomenout i Boží nářek** nad nepřitelem Izraele, hříšným Moabem. Boží bolest nad ním však byla tak velká, že se projevila i v Písmu: *Proto nařikám nad Moabem* (Jer 48,31). Obdobně: *Dejte se nad ním* (Babylonem) *do nářku* (srov. Jer 51,8).

Nemůžeme však registrovat temnotu zla, aniž bychom si byli **jisti stvořitelkou mocí Boží, který chce obnovit svět**. Křesťanský mír není kapitulace před mocnostmi temnoty. Také nevylučuje příslušný spor nebo konflikt. **S tímto bojem proti silám tmy se musí setkat každý**, kdo chce být učedníkem našeho Pána. Rovněž i lidské srdce, kde sami bloudíme, je také bojištěm světla a tmy.

Mnozí si však Boží království představují jako možnost hmotných výhod. O Bohu mají svou představu, že by jim měl v jejich životě sloužit, nikoliv naopak. Pokud je to jinak, jsou zklamáni a odcházejí. Rovněž podobně je choulostivá i představa cesty s křížem, jako rozpoznávacího znaku každého křesťana. Tento konflikt probíhá nejen celým světem, ale také každým lidským srdcem. Všichni však musí

poznat, k čemu nás Bůh zve. Je pak na nás, **abychom Bohu nasloučali a poslouchali, a není to jen Slovo, ale i Nářek.** Bůh svým vtělením spojil nespojitelné a ukřižovaný „logos“ pak vše změnil. Bůh stvořil člověka pro sebe a dychtí po jeho modlitbě, zejména těch spravedlivých. Nyní je na nás, abychom mu vyhověli.

Bůh své záležitosti v dějinách spásy řeší nejen se svými anděly, ale i pomocí našich rukou. Bůh je *actus purus*, v staré češtině *čirý kon* (od slova konati), a člověk byl stvořen k obrazu či k podobě Boží. Vhodné je upřesnit, že jako muž a žena, což ukazuje i na spojení církve s Ježíšem Kristem. Jelikož je Bůh první, věčný a naprosto jednoduchý, není v něm vůbec smíšena možnost s uskutečněním, a proto je zcela v uskutečnění. Je první i poslední, je věčný a zcela v přítomnosti a proniká každé trvání.

Možno si opět pomoci jednoduchým podobenstvím; všech čísel je nekonečný počet, právě tak sudých i lichých. Kruh má nekonečný počet bodů, a tak k prvnímu i k poslednímu bodu je nekonečný počet bodů, tj. stejně daleko. První příčina tak může být i konečnou. Z podobného předpokladu vycházel i sv. Bonaventura a měl tak odlišný názor na rozdíl od sv. Augustina, který učil, že Bůh netvořil přímo, ale přikázal vodě a zemi, aby vydaly živé tvory. Názor sv. Bonaventury vypadá sice podivně, ale podobný názor mají dnes astronomové. Silnější předpokládá, že vesmír je takový, abychom zde mohli být my. Slabší předpokládá, že je takový, že jsme tady my. **Podle teologů je svět takový, aby se mohl vtělit Ježíš Kristus jako druhá osoba Trojice a následně pro dovršení celého stvoření v Kristu (viz např. KKC 280).** Jistým nedostatkem dobra je vzdálenost cíle, což však naopak umocňuje dynamiku tohoto směřování.

2.3 Nejen matematická podobenství

Přímka nebo úsečka má nekonečný počet bodů. Pokud přidáme nebo ubereme konečný počet bodů, pak se na původním nekonečném počtu nic nemění. Rovina má nekonečný počet přímek či úseček, prostor rovin, atd. **Neurčitost je dána, pokud zkoumaná množina**

je součástí či podmnožinou nekonečné množiny o vyšší mohutnosti. Nelze samozřejmě vyloučit ještě vyšší hlediska, a tak by mohly být další vyšší množiny nad uvedenou mohutností. Aby to nebylo příliš jednoduché, tak stavba větších „množin“ k jejich podmnožinám přinesla problémy s logickými paradoxy, a proto se přešlo ke konstrukci zdola, tj. od prázdné množiny, tak aby to vyšlo. Nejdříve se proto postuluje existence prázdné množiny. Potom teprve pomocí prázdné množiny se vytvářejí složitější struktury a je na to několik axiomů. Hypotetická množina nekonečné mohutnosti by neměla mít neurčitost. Jedná se však také o nekonečnou mnohost. To limituje naše logické konstrukce vzhledem k nekonečným Božím možnostem.

Jsme však v oblasti předmětností, ale podle sv. Jana (Jan 10,30) je Trojice jedno (tj. nikoliv jeden). S omluvou pak mluvíme o Bohu v podobnosti z hlediska předmětností. Z tohoto podobství je zřejmé, že BŮH PROSTĚ JE na rozdíl od stvoření, které je neúplné a podléhající tak neurčitosti. Současně je vhodné připomenout, že **Božích úradků je více než (zrnek) písku v poušti, tj. nekonečný počet** (srov. Ž 139,17-18). Jedná se tak o těžko představitelný soulad určitosti a nekonečné mnohosti. Vzdáleným podobstvím může být matematika, kde platí vše najednou. Způsob výpočtu může být zcela různý, např. aritmetický, geometrický, pomocí počítačů a pak podle různých programů. Konkrétní stavební řešení se může lišit podobou i použitím různých materiálů.

Nejen andělé mají svou službu Bohu. Lze dodat, že Bůh leccos dobrého rovněž koná i s pomocí svých lidských služebníků. Lze poukázat na oběť spravedlivého Ábela. Jistě miloval oba, ale od Kaina oběť nepřijal. Rovněž tak i my musíme usilovat o to, aby se naše oběť a skutky líbily Bohu.

Jakýkoliv náš dar by také měl trochu vypadat. V opačném případě se neodvážíme jím vůbec někoho obdarovat. Prostředky pro zajištění daru by také měly být získány poctivě. V opačném případě by se obdarovaný urazil a dar by odmítl nebo dodatečně vrátil. Od Boha jsme vše obdrželi, a tak se máme snažit tento dar alespoň částečně vrátit. Dar je k tomu, aby byl darován. Kristus se s potřebnými obdarovanými dokonce přímo ztotožňuje.

Tomáš z Celana, první životopis sv. Františka; II. kniha, IX. kapitola: ... *kdybychom po způsobu Serafů rozevřeli nad hlavou dvě křídla, kdybychom po příkladu sv. Františka při každém dobrém díle měli čistý úmysl a správným způsobem, když dílo zaměřujeme k Bohu a neúnavně usilujeme líbit se jedině a pouze jemu. Obě křídla musí být nad hlavou nutně spojena, protože čistý čin bez čistého úmyslu Otec světla nepřijme právě tak jako obráceně, jak nám říká: „Je-li tvé oko zdravé, celé tvé tělo bude jasné. Je-li však tvé oko nemocné, celé tělo bude zatemněné.“* Oko přece není zdravé, chybí-li mu poznání pravdy, nebo protože nemá čistý úmysl a vidí to, co nemá. V prvním případě bude zdravý rozum mít oko za nezdravé, slepé, v druhém případě za špatné. Peří těchto křídel je láska k milosrdně zachraňujícímu Otci a bázeň před přísně soudícím Pánem. Obojí musí srdce vyvolených udržet svobodná od pozemského tím, že potlačují zlá hnutí a pečují o čistá bažení. **Dvě křídla musíme pozvednout k letu, abychom bližnímu prokazovali dvojí službu lásky: osvěžení duše Božím slovem a pozemskou pomoc k udržování jeho těla.** Tato křídla se zřídka spojují, protože málokdo umí splnit oba požadavky zároveň. Peří těchto křídel jsou rozličné dobré skutky nezbytné k tomu, abychom bližnímu opravdu pomáhali radou a skutkem. **Dalšími dvěma křídly je pak zakryto tělo, které je bez zásluh.** To se děje právem, když je někdo pro hřích zbaven milosti, ale pak pro kající vyznání je opět oblečen v nevinnost. Peřím těchto křídel jsou všechna hnutí myslí, vznikající z ošklivosti před hříchem a z touhy po ospravedlnění.

Zkráceně možno uvést, že horní dvojici křídel používá k modlitbě, spodní zakrývá tělo a střední používá k hbité službě Bohu, a to za současného nesení kříže našeho Pána. Zajišťuje tak několik funkcí najednou, ale Bůh má všechny funkce najednou a podle Písma je Trojice **jedno** (nikoliv jeden, a možno připomenout i Atanášovo vyznání víry – viz bod 20.2). Jedná se o jednotu vůle, lásky, atd. v mnohosti, ve které si Bůh přímo libuje a stvoření si proto má vzájemně pomáhat, a tak růst v dokonalosti.

V druhém životopise, I. kniha, VII. kapitola Celano uvádí, že peníze na opravu kostela sv. Damiána byly na radu assiského biskupa vráceny původní rodině sv. Františka s tím, že *by nebylo správné věnovat na svaté účely to, co nebylo spravedlivě nabyto.*

Podobně je to i s humanitární pomocí. Bl. Matka Tereza říkala, že nezáleží na hmotné hodnotě daru, ale na lásce, s jakou se dává. Chudá vdova z evangelia tak dala nejvíce. Podobně je to i s organizovanou pomocí potřebným. Z těchto důvodů je nutné usilovat o to, aby hmotná křesťanská pomoc byla v rovnováze s duchovní úrovní či formací tak, aby Boha alespoň neurazila.

Na tragedii vztahu Ábela s Kainem vidíme, jak je **důležité se zalíbit Bohu**. K tomu je cesta modlitby a duchovního života. Pokud také zjednodušíme různá zjevení naší Paní, pak je v nich vždy **pokyn** sice k jednoduchým, ale **usilovným modlitbám silou celého našeho srdce**. Opravdový duchovní i charitativní úspěch by měl být založen a provázen srdečnou a opravdovou modlitbou. K tomu však potřebujeme rovněž i světlo sv. Ducha. Za této pomoci pak můžeme pro další inspiraci naší činnosti proniknout až do hlubin milosti našeho Pána, což se projeví i v našem srdci. To by mělo být již zmíněným **přeprogramováno z původního animálního zaměření na Boží program, který je pod Jeho ochranou**. Možno připomenout i slova Breviáře (viz ranní chvály z doby velikonoční) *On je beránek pravý, o němž Bůh zdávna hlásal, pomazat dveře srdcí jeho krví přikázal. Kdo to s vírou učiní, anděl zhoube jej míjí, přístup k němu nemaje, aleluja*. Pak se teprve můžeme trochu vyznat ve svých cestách, které podle Písma jsou Bohem, a tak se odpovědně pohybovat po tomto světě.

Zajímavé je, že náš Pán se po svém vzkříšení nejprve zjevil jako **zahradník**. Jako hlava církve, tj. svého mystického těla, nám připomíná původní určení lidí (Gn 2,15): *Hospodin postavil člověka do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil*. (Možno si představit i kříže křesťanů jako stromy života, které s pomocí vody, světla Kristova a Ducha sv. recyklují světský vzduch a v modlitbě vydechují Božího ducha. Tento rytmus je patrný zejména při modlitbě breviáře.)

2.4 Dvojí obec podle sv. Augustina

Věřícím, podle spisu **Dvojí obec**, sv. Augustin, De civitate Dei XIV, 28. (SVATÝ AUGUSTIN, Henri Marrou), se **ukládá povinnost**

občanů Boží obce, kterou máme realizovat, a to bez ohledu na obec lidí světských, a následovat tak vlastně velkého zahradníka.

Dvojí láska vystavěla dvojí obec: sebeláska, sahající až k pohrdání Bohem, **vystavěla obec pozemskou**; láska k Bohu, vedoucí až k sebe-pohrdání, **vystavěla obec nebeskou**. První se chlubí sama sebou, druhá v Bohu. První hledá svou slávu u lidí; Bůh, svědek svědomí, je největší slávou druhé. První pozvedá hlavu, opírajíc se o svou vlastní slávu, druhá říká svému Bohu: „*Ty jsi má chloubu, ty mi pozvedáš hlavu*“ (Ž 3,4). Touha po moci strhuje vládce první obce i národy, které si podřídila; v druhé obci se všichni v lásce stávají služebníky bližního, vládcí bdí nad blahem poddaných a poddaní jsou jich poslušní. První obec se obdivuje vlastní síle v osobě svého vůdce; druhá říká svému Bohu slovem Žalmu: „*Miluji tě, Hospodine, má sílo!*“ (Ž 18,2). V první obci učení mužové, vedoucí život podle těla, usilují o statky tělesné nebo duchovní, či obojí současně. Ti mezi nimi, kteří poznali Boha, „*jako Boha ho neoslavili ani mu nevzdávali díky, ale upadli do pošetilých myšlenek a jejich nerozumná srdce se zatemnila; pravíce o sobě, že jsou moudří* (tj. ovládnuti vlastní pýchou a zakládající si na své moudrosti), *stali se pošetilci a zaměnili slávu neporušitelného Boha za zobrazené podoby porušitelného člověka, ptactva, čtvernožců a plazů.*“ K uctívání těchto obrazů tedy dospěli vůdcové i ti, kteří jsou vedeni a ctíli a klaněli se *tvorům místo Tvůrci, jenž je veleben na věky* (Řím 1,21-25). V druhé obci však **veškerá lidská moudrost je ve zbožnosti**, která jediné správně uctívá pravého Boha a která jako odměnu očekává společenství svatých, lidí i andělů, *aby Bůh byl všechno ve všem* (srov. 1 Kor 15,28). (Možno opět připomenout odlišné chápání moudrosti od Pythagorejců.)

Nicméně Bůh zajistil jen základ, na kterém pak v Duchu svatém stavíme pak již my. Možno připomenout i níže uvedenou přehlídku stvoření, kterou Bůh uspořádal pro Adama. Tvorstvo svěřil Adamovi a respektuje i jeho pojmenování Adamem.

Ze zkušenosti víme, že světšší lidé pro nerozumnost svých srdcí zakrněli. Jedná se i o to, že rezignací na celoživotní úsilí hledat a volit Boží cesty tak nestimulují a nevyužívají příslušné části svého mozku. Ty se pak příslušně nevyvinou a při dodatečné potřebě (tzv. pozdní

povolání) se již nejspíše neobnoví (viz také níže uvedené body, a to: 10 a dále 14.1). V takovém případě se pravděpodobně využijí jiné části.

(Při této příležitosti možno připomenout i objímání stromů jedním ze současných českých politiků, který se domnívá, že takto získá část jejich energie.)

O Božím království náš Pán říká, že je „blízko“, dále, že přichází, není sice ještě ustanoveno, ale je již zde. Má se uskutečňovat v každém lidském srdci a zejména tam máme být misionáři. Odtud pak může vyvěrat a šířit se z osoby na osobu tak, aby změnilo celou lidskou společnost. Náš Pán má představu o světě obnoveném, o novém společenství bratří a sester. *„Nezломí nalomenou třtinu a neuhasí doutnající knot“* (Iz 42,3). Nicméně jsou zde také představy apokalyptické. Bůh chce založit své království proti mocnostem temnoty. Pak je nutné modlit se o pomoc při hledání Boží vůle. *„Království Boží nepřichází tak, abyste to mohli vyzpozorovat, ani se nedá říci – hle, zde je nebo je tam a tam, neboť království Boží je mezi vámi“* (Lk 17,21). Přichází již nyní, ale nebudou žně, dokud nebude zaseto semeno do lidských srdcí a pokud nedozraje v našem světě (ale také i s plevelem). Náš Pán je však jitřenkou (počátkem) nového stvoření a nás k němu vede vnitřní světlo. Kromě zjevných fyzikálních zákonů pro nižší stvoření však platí další pravidla Božího programu, a ty by v lidské společnosti měly mít rozhodující význam. (Jednoduše řečeno, nepovedený čin sice zůstává, ale lze se omluvit i napravit chybu.)

Boží stvoření musí být obnoveno, ale především musí být obnoveno naše srdce stvořitelskou mocí Boží. Bůh *nám dal moc státi se Božími dětmi* (srov. Jan 1,12). Můžeme poznat, že v našem srdci působí Boží láska. Boží moc stavět a vytvářet nová stvoření je silnější, než jsou ničivé síly zla. **Musíme předpokládat nejen stále větší růst a nátlak sil zla, ale i síly Boží. Kde se rozhojnil hřích, tam se rozhojní i Boží milost. Je také řečeno: „Byla mně dána veškerá moc na nebi i na zemi“.** Svět nyní i v budoucnu je stále v Jeho rukou.

Boží království je podobné hořčičnému semeni, které je nejmenší ze všech semen, ale vyrostе ve strom a jeho nebeští ptáci v něm nacházejí přístřeší. Podobá se také kvasu, který žena bere a mísí jej se

třemi mírami mouky, až všechno zkvasí (srov. Mt 13,33-35). Nepokračuje jen technický pokrok, ale zrychleně roste i Boží království v jemném vztahu ke světu a jeho dějinám.

Sv. Petr (1P 2,9) přikazuje, že svým životem máme „...*objasňovat podivuhodné skutky toho, který vás povolal z temnoty do svého podivuhodného světla*“. **Boží láska, jako Boží síla, nad kterou není, nás tak bude pozdvihovat do Božího království.**

Charitativní činnost má křesťansky sloužit tomuto světu a zároveň vytvářet prostředí pro Krista. Nakonec celý vesmír má sloužit člověku jako svému privilegovanému bratru, ale jen pokud budeme vzdávat čest Bohu. Jeho osud záleží na osudu člověka a jménem celého vesmíru máme chválit našeho Pána. Nejen hmotný svět, ale i duchovní hodnoty jsou vlastnictvím Boha. Nám však stále hrozí soud nad zvětralou solí nebo za zakopané hřivny. Každý se však může stát Kristovým nepřitelem, cítí-li se ohrožen Ježíšovým poselstvím. **Sloužit Bohu je však mimořádná pocta** a jak si můžeme přecíst dopis sv. Pavla Filipánům: „*Jsem si jist, že ten, který ve vás začal dobré dílo, také je dokončič*“ (srov. Fil 1,6). Ve Vzkříšeném Pánu nám Bůh říká, že **náš nový svět byl vyvolán z temnoty do Jeho podivuhodného světla a lásky.** Jeho světla rozhání jakoukoliv temnotu. „...*Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé milovali více tmou nežli světlo*“ (Jan 3,19). Svět i vesmír, které Bůh stvořil pro člověka, mají však mimořádnou hodnotu. Bůh se neangažoval pro anděly, ale pro člověka. Náš život je tak jedinečně vzácný a nenahraditelný. Neměl by být proto za žádnou cenu promarněn. Hladové poutníky proto Ježíš nesytil sám, ale dal k tomu pokyn svým učedníkům: „*Vy jim dejte jíst*“ (Mk 6,37), a to platí i pro nás. **Nutno mít na paměti, že Bůh stvořil svět nedokončený a světil ho nám.** „*Rozmnožujte se, naplňte zemi a podmaňte si ji.*“

Podle Teofana Zatvornika je modlitba jedinečným místem pro otevření se působení Ducha svatého, a to nejen v nás, ale i skrze nás. Je „*vdechováním Ducha*“ a dále vysvětluje: „*Tělesným dýcháním proniká kyslík do krve a ta jej přenáší do celého těla. Stejným způsobem modlitba vstřebává Ducha svatého a dává mu proniknout do veškeré naší činnosti. Duch je jako oheň, který hoří v srdci. Aby oheň neuhasl, potřebuje vzduch. Modlitba rozdmýchává tento plamen.*“ **Tento zdroj**

duchovní Boží energie je nám plně nabídnut, ale není náležitě doceněn. Možno připomenout např. modlitby breviáře, které jsou synchronizovány s dýcháním. Výdechem se modlíme a podle rady stálé modlitby je předpoklad postupně převažující modlitby srdce právě v těchto souvislostech.

ENCYKLIKA PAPEŽE BENEDIKTA XVI. DEUS CARITAS EST

Tato encyklika opět obrací pozornost věřících na teologicky dosud nevýraznou činnost církve, a to charitní diakonii. Je to důležitá encyklika, i když jí předcházely sociální encykliky, např. *Rerum Novarum* (1891) nebo *Mater et Magistra* (1961) a další.

Henrich Pompey a Jakub Doležal z katedry křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého Olomouc k této encyklice na různých přednáškách připomenuli, že již staří Řekové pečovali o své rodiče, invalidy z války a také o pozůstalé po padlých. Později císař Konstantin delegoval sociální péči na biskupy. Tyto zvyklosti se dodržovaly jak na západě, tak i na východě (sv. Jan Zlatoústý, sv. Basil, sv. Ambrož Milánský, římsští biskupové a další).

Finanční prostředky se tehdy dělily na čtyři části. Byly jednak pro biskupa a jeho diakonii, pro klérus a bohoslužby, dále na udržování kostelů i církevních staveb a pak pro chudé. V raném středověku byly v Evropě jen menší města nebo obce. Tehdy byla povinnost dávat nejméně čtyři almužny za rok. Podle koncilu v roce 567 v Tours měla každá obec vydržovat své chudé. Katedrály měly přidružené špitály a o chudinu se staraly korporace nebo jejich svépomoc. Objevují se špitální bratrstva, a to šlechty i měšťanů. Mezi špitálníky se také zapojili vracející se rytíři z křížáckých válek, jejich manželky, ale i příbuzní velmožů. Měšťané působili přímo (např. v Anglii již v 8. století) nebo odkazovali část svého majetku. Podobně i cechy měly příslušné svépomocné skupiny. Vůdčí představou bylo, že křesťanští vládcí

nemají vládnout, ale sloužit. Z těchto důvodů byly i jinak řešené špitální kostely, kde část s pacienty byla oddělena od ostatních pouze závěsem. Ten se při bohoslužbě odhrnul a postižení tak byli přítomni bohoslužbě i s ostatními. Věřící měli příklad, ale i hrozbu. O trpící se starali tehdejší „lepší lidé“. Hrozbu připomínaly obrazy posledního soudu, které byly často umístěny na zadní straně chrámu tak, aby je věřící při odchodu z chrámu dobře viděli. (10)

3.1 Sociální učení církve

3.1.1 Špitály

Špitály měly, na rozdíl od současných, svůj majetek. Byly to vinice, pozemky a lesy. Finančně tak byly zajištěny do dalších let. Patřily chrámu nebo nějakému řádu. Po reformaci byl tento majetek rozdělen mezi tehdejší zasloužilé občany a péče o potřebné se dostala do rukou místních vládců. Z této situace pramení i dnešní rozdíly v chápání charity, tj. zda přísluší občanské společnosti nebo státu. Jsou však rozdíly v přístupu jednotlivých charit. Americké charity sice navezou potřebným spoustu věcí, které někdy rozvrátí i místní hospodářství, ale pak odjedou a dále se o ně nestarají. Obrazně se vysvětluje, že je lepší naučit domorodce lépe chytat ryby než je tam jenom dovézt. Evropské tradiční pojetí směřovalo k dlouhodobé péči, ale nyní se blíží americkému. Charitativním organizacím jde bohužel více či méně o jejich finanční podíl a konečný efekt jejich pomoci je již tolik nezajímá. Výsledek takového pojetí tomu pak odpovídá. Krátkodobá pomoc se spotřebuje a trvalejší se často dostává do nesprávných rukou.

3.1.2 Starší papežské encykliky

Přehled encyklik

Lev XIII.	encyklika <i>Rerum novarum</i>	1891
Pius XI.	encyklika <i>Quadragesimo Anno</i>	1931
Jan XXIII.	encyklika <i>Mater et Magistra</i>	1961
Jan XXIII.	encyklika <i>Pacem in terris</i>	1963
Pavel VI.	encyklika <i>Populorum Progressio</i>	1967
Pavel VI.	apoštolský list <i>Octogesima advenies</i>	1971
Jan Pavel II.	encyklika <i>Laborem Exercens</i>	1981
Jan Pavel II.	encyklika <i>Sollicitudo Rei Socialis</i>	1987
Jan Pavel II.	encyklika <i>Centesimus Annus</i>	1991
Benedikt XVI.	encyklika <i>Deus caritas est</i>	2006

Rovněž i v našich zemích se objevily počátky novodobé tradice katolické sociální nauky. Vznikly zde v roce 1883, a to tzv. *Borské teze* hraběte Loewensteina a jeho spolupracovníků, které patřily k přípravným studiím první sociální encykliky. Možno jmenovat významné osobnosti, které se již v 19. století tomuto problému věnovaly: např. Adolf Kolping, biskup Emmanuel Ketteler a další.

Níže je uveden krátký přehled, prakticky spíše jen anotace. Samozřejmě je tak ochuzena jejich přesnost, ale je zde pokus zdůraznit hlavní body jednotlivých sociálních encyklik. Tyto kusé informace zde slouží pouze k prvotní informaci a orientaci. Zájemce si pak může pořídit příslušnou rozsáhlou encykliku k podrobnému studiu.

3.2 *Rerum novarum*

Tato encyklika byla vydána 15. května 1891. Měla ucelenou představu papeže o řešení dělnické otázky na třech úrovních, a to státu, svépomocných organizací a církve. Průmyslovým vývojem vznikl již tehdy nový typ společnosti, na který bylo nutno reagovat. Předpokládá se

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.